

RADA EURÓPY

VÝBOR MINISTROV

Odporúčanie Rec(2006)2
Výboru ministrov členským štátom
o Európskych väzenských pravidlách

*(Prijaté Výborom ministrov 11. januára 2006
na 952. stretnutí zástupcov ministrov)*

Výbor ministrov na základe článku 15. b Štatútu Rady Európy,

berúc ohľad na Európsky dohovor o ľudských právach a judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva;

súčasne berúc ohľad na prácu vykonanú Európskym výborom na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania a najmä normy, ktoré rozpracoval vo svojich súhrnných správach;

znovu zdôrazňujúc, že nikto nesmie byť zbavený slobody ak nejde o poslednú možnosť a v súlade s postupom stanoveným zákonom;

zdôrazňujúc, že výkon trestov odňatia slobody a zaobchádzanie s uväznenými osobami si vyžadujú prihliadanie na potreby ochrany, bezpečnosti a disciplíny, ale aj zabezpečenie takých väzenských podmienok, ktoré neznižujú ľudskú dôstojnosť a poskytujú zmysluplné pracovné činnosti a programy zaobchádzania s klientmi, a tak ich pripravujú na reintegráciu do spoločnosti;

považujúc za dôležité, že členské štáty Rady Európy pokračujú v aktualizácii a dodržiavaní všeobecných princípov týkajúcich sa ich väzenskej stratégie;

ďalej berúc do úvahy, že dodržiavanie týchto všeobecných princípov rozšíri medzinárodnú spoluprácu v tejto oblasti;

všímajúc si významné spoločenské zmeny, ktoré ovplyvnili dôležité vývinové trendy v trestnej oblasti v Európe v priebehu posledných dvoch desaťročí;

opätovne sa hlásiac k normám obsiahnutým v odporúčaní Výboru ministrov Rady Európy, ktoré súvisia so špecifickými aspektmi penitenciárnej politiky a praxe, a najmä č. R (89) 12 o vzdelávaní vo väzenstve, č. R (93) 6 o väzenstve a kriminologických aspektoch kontroly prenosných ochorení vrátane AIDS a s nimi súvisiacimi problémami zdravia vo väzenstve, č. R (97) 12 o personáli, ktorého sa týka implementácia sankcií a opatrení, č. R (98) 7 o etických a organizačných aspektoch zdravotnej starostlivosti vo väzenstve, č. R (99) 22 o preplnenosti väzňov a náraste väzenskej populácie, Odporúčaniu (2003)22 o podmienkach prepustení (parole) a Odporúčaniu (2003)23 o vedení doživotných väzňov a väzňov s dlhodobými trestmi väzenskými správami;

majúc na pamäti Štandardné minimálne pravidlá Spojených národov pre zaobchádzanie s uväznenými osobami;

berúc do úvahy, že treba podstatne revidovať a aktualizovať Odporúčanie č. R (87) 3 Výboru ministrov o Európskych väzenských pravidlách, aby odzrkadľovalo vývinové trendy, ktoré sa objavili v trestnej politike, v praxi ukladania trestov a celkovom vedení väzenských zariadení v Európe,

odporúča, aby vlády členských štátov:

– sa riadili vo svojom zákonodarstve, stratégiách a praxi pravidlami obsiahnutými v prílohe tohto odporúčania, ktoré nahrádzajú Odporúčanie č. R (87) 3 Výboru ministrov o Európskych väzenských pravidlách;

– zabezpečili, aby toto odporúčanie a sprievodný komentár k textu boli preložené a čo najviac rozšírené, predovšetkým medzi súdne orgány, väzenský personál a jednotlivých väzňov.

Príloha k Odporúčaniu (2006)2

Časť I

Základné princípy

1. So všetkými osobami, ktoré sú zbavené slobody, sa má zaobchádzať tak, aby sa rešpektovali ich ľudské práva.

2. Osobám zbaveným slobody zostávajú zachované všetky práva, ktoré im nie sú zákonne odobraté rozhodnutím o odsúdení alebo o ich vzatí do väzby.

3. Proti osobám zbaveným slobody sa má uplatňovať čo najmenej obmedzení, nevyhnutných a primeraných zákonnému cieľu, pre ktorý boli uložené.

4. Väzenské podmienky, ktoré porušujú ľudské práva väzňov, neospravedlňuje nedostatok prostriedkov.

5. Život vo väzení sa má čo najviac približovať k pozitívnym aspektom života v spoločnosti.

6. Každé uväznenie má byť vedené tak, aby uľahčilo reintegráciu osôb, ktoré boli zbavené slobody, do slobodnej spoločnosti.

7. Spolupráca s externými sociálnymi službami a pokiaľ možno i zainteresovanosť občianskej spoločnosti do väzenského života sa má podporovať.

8. Väzenský personál vykonáva dôležitú verejnú službu a jeho prijímanie, vzdelávanie a podmienky práce mu majú umožňovať zachovávať vysoké štandardy v starostlivosti o väzňov.

9. Všetky väznice sa majú podrobovať pravidelnej štátnej kontrole a nezávislému monitoringu.

Pôsobnosť a aplikácia

10.1 Európske väzenské pravidlá sa týkajú osôb, ktoré boli vzaté do väzby súdnym orgánom, alebo boli zbavené slobody na základe rozsudku.

10.2 V princípe osoby, ktoré boli vzaté do väzby súdnym orgánom a osoby, ktoré boli zbavené slobody na základe rozsudku, by mali byť zadržané iba vo väzniciach, t. j. v zariadeniach určených pre zadržané osoby týchto dvoch kategórií.

10.3 Pravidlá sa tiež vzťahujú na osoby:

- a) ktoré mohli byť zadržané vo väznici z akéhokoľvek iného dôvodu; alebo
- b) ktoré boli zadržané vo väzbe súdnym orgánom alebo zbavené slobody na základe rozsudku a ktoré môžu byť z nejakého dôvodu zadržané inde.

10.4 Všetky osoby, ktoré sú zadržané vo väznici, alebo sú zadržané spôsobom uvedeným v odseku 10.3 b) sa na účel týchto pravidiel považujú za väzňov.

11.1 Deti do 18 rokov by nemali byť zadržané vo väznici pre dospelých, ale v zariadení osobitne určenom na tento účel.

11.2 Ak sú napriek tomu výnimočne deti držané v takejto väznici, majú tam existovať osobitné pravidlá berúce do úvahy ich postavenie a potreby.

12.1 Osoby, ktoré trpia duševnou chorobou a ich stav duševného zdravia je nezlučiteľný s držaním vo väznici, by mali byť zadržané v zariadení osobitne určenom na tento účel.

12.2 Ak sú takéto osoby i napriek tomu výnimočne držané vo väznici, majú tam existovať osobitné pravidlá berúce do úvahy ich postavenie a potreby.

13. Uvedené pravidlá sa majú aplikovať nestranne, bez diskriminácie založenej na pohlaví, rase, farbe pleti, jazyku, vyznaní, politickom alebo inom názore, štátnom občianstve alebo sociálnom pôvode, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodení alebo inom postavení.

Časť II

Podmienky výkonu trestu

Prijatie

14. Nikoho nemožno prijať do väznice, alebo držať vo väznici ako väzňa bez platného rozhodnutia o uväznení, v súlade s vnútroštátnym právom.

15.1 Pri prijme sa bezodkladne zaznamenajú nasledujúce podrobnosti týkajúce sa každého väzňa:

- a) informácie týkajúce sa identity väzňa;
- b) dôvody uväznenia a kompetentný orgán, ktorý o tom rozhodol;
- c) deň a hodina prijmu;
- d) inventár osobného majetku väzňa, ktorý sa má držať v úschove v súlade s pravidlom č. 31;
- e) každé viditeľné zranenie a sťažnosť o predchádzajúcom zlom zaobchádzaní; a
- f) v súlade s požiadavkou dodržania lekárskeho tajomstva, všetky informácie o zdravotnom stave väzňa, ktoré sú významné z hľadiska telesného a duševného stavu väzňa alebo ostatných.

15.2 Pri prijatí sa všetkým väzňom poskytnú informácie v súlade s pravidlom č. 30.

15.3 Ihneď po prijatí sa má vypracovať správa o zadržaní väzňa v súlade s pravidlom č. 24.9.

16. Čo najskôr po prijatí:

- a) informácie o zdraví väzňa pri prijatí majú byť doplnené lekárskou prehliadkou v súlade s pravidlom č. 42;
- b) má byť rozhodnuté o primeranom stupni bezpečnosti pre väzňa v súlade s pravidlom č. 51;
- c) ohrozenie bezpečnosti, ktorú väzeň predstavuje, má byť určená v súlade s pravidlom č. 52;
- d) všetky dostupné informácie o sociálnej situácii väzňa majú byť posúdené za účelom riešenia neodkladných osobných a sociálnych potrieb väzňa; a
- e) v prípade odsúdených osôb majú byť prijaté potrebné kroky pre realizáciu programov v súlade s časťou VIII týchto pravidiel.

Umiestnenie a ubytovanie

17.1 Väzni majú byť umiestnení, ak je to možné, do väzenských zariadení, ktoré sú v blízkosti ich domovov alebo miest sociálnej rehabilitácie.

17.2 Pri umiestňovaní sa majú zvažovať požiadavky pokračujúceho trestného vyšetrovania, ochrany, bezpečnosti a potreby poskytovania vhodných režimov pre všetkých väzňov.

17.3 S väzňami sa má, ak je to možné, prekonzultovať ich počiatočné umiestnenie a každé ďalšie premiestnenie z jednej väznice do druhej.

18.1 Ubytovanie poskytované väzňom a najmä každé ubytovanie určené na prenocovanie má rešpektovať ľudskú dôstojnosť a, ak je to možné, súkromie a byť v súlade so zdravotnými a hygienickými požiadavkami, primeraná pozornosť sa má venovať i klimatickým podmienkam a najmä obytnej ploche, kubickému obsahu vzduchu, osvetleniu, kúreniu a ventilácii.

18.2 Vo všetkých budovách, kde majú väzni bývať, pracovať alebo zhromažďovať sa:

- a) okná majú byť dostatočne veľké, aby umožňovali väzňom čítať alebo pracovať pri prirodzenom osvetlení v normálnych podmienkach a majú umožňovať prísun čerstvého vzduchu, okrem miest, kde je primeraný systém vzduchovej klimatizácie;
- b) umelé osvetlenie má zodpovedať uznaným technickým normám a
- c) má tu existovať signálny systém, ktorí väzňom umožní bez meškania kontaktovať personál.

18.3 Osobitné minimálne požiadavky týkajúce sa záležitostí uvedených v odsekoch 1 a 2 majú byť stanovené vo vnútroštátnom práve.

18.4 Vnútroštátne právo má zabezpečovať mechanizmy, aby sa tieto minimálne požiadavky neporušovali nepĺnenosťou väzníc.

18.5 Väzni majú byť normálne ubytovaní počas noci v samostatných celách okrem tých prípadov, keď je pre nich vhodnejšie, aby s niekým nocovali.

18.6 Ubytovanie sa má zdieľať iba vtedy, keď je vhodné na tento účel a má sa obsadiť väzňami, ktorých je vhodné spolu ubytovať.

18.7 Ak je to možné, väzňom sa má poskytnúť možnosť výberu predtým, ako sa od nich žiada, aby zdieľali ubytovanie určené na spanie.

18.8 Pri rozhodovaní o ubytovaní väzňov v jednotlivých väzenských zariadeniach alebo v jednotlivých oddieloch väzenských zariadení sa má brať patričný ohľad na umiestnenie:

- a) obvinených oddelene od odsúdených;
- b) väznených mužov oddelene od žien a
- c) väznených mladých dospelých oddelene od starších väzňov.

18.9 Z požiadaviek oddeleného uväznenia podľa odseku 8 možno urobiť výnimky, aby sa väzňom umožnila spoločná účasť na organizovaných aktivitách, ale tieto skupiny majú byť počas noci vždy rozdelené, iba ak súhlasia, že budú väznení spolu a väzenské orgány usúdia, že je to v najlepšom záujme všetkých zainteresovaných väzňov.

18.10 Ubytovanie všetkých väzňov má spĺňať podmienky najmenších bezpečnostných opatrení zlučiteľných s rizikom ich úteku, poškodzovania seba alebo iných.

Hygiena

19.1 Všetky časti každej väznice sa majú riadne udržiavať a byť vždy čisté.

19.2 Keď sú väzni prijatí do väznice, celý alebo iné ubytovacie priestory, do ktorých sú umiestnení, majú byť čisté.

19.3 Uväznené osoby majú mať ľahký prístup k sociálnym zariadeniam, ktoré sú hygienické a rešpektujú súkromie.

19.4 Príslušné zariadenia majú mať k dispozícii tak, že každý väzeň sa môže okúpať alebo osprchovať pri teplote, ktorá vyhovuje klíme, pokiaľ možno denne, ale najmenej dvakrát do týždňa (alebo častejšie, ak je to nevyhnutné) v záujme celkovej hygieny.

19.5 Väzni majú udržiavať seba, svoje oblečenie a miesto určené na spanie čisté a upratané.

19.6 Väzenské orgány im musia poskytnúť prostriedky, aby tak mohli konať, vrátane toaletných potrieb a čistiacich prostriedkov a materiálov.

19.7 Osobitné zásobovanie sa má poskytovať v súvislosti s hygienickými potrebami žien.

Oblečenie a posteľné bielizeň

20.1 Uväzneným osobám, ktoré nemajú potrebné vlastné oblečenie, má sa poskytnúť oblečenie primerané danému podnebiu.

20.2 Takéto oblečenie nesmie byť ani ponižujúce ani potupné.

20.3 Všetko oblečenie sa má udržiavať v dobrom stave a podľa potreby vymieňať.

20.4 Od väzňov, ktorí získajú povolenie ísť mimo väznice, sa nesmie žiadať, aby si obliekali oblečenie, ktoré ich označuje ako väzňov.

21. Každá uväznená osoba má mať zabezpečenú vlastnú posteľ a vlastnú posteľnú bielizeň, ktorá sa má udržiavať v poriadku a vymieňať tak často, aby bola zabezpečená jej čistota.

Výživa

22.1 Väzňom sa má poskytovať výživná strava, ktoré berie ohľad na ich vek, zdravotný stav, telesnú kondíciu, vieru, kultúru a charakter ich práce.

22.2 Požiadavky na výživnú stravu, vrátane jej minimálneho energetického a proteínového obsahu, majú byť upravené vo vnútroštátnom práve.

22.3 Jedlo sa má pripravovať a podávať hygienicky.

22.4 Počas dňa majú byť tri jedlá s primeranými intervalmi medzi nimi.

22.5 Čistú pitnú vodu majú mať uväznené osoby neustále k dispozícii.

22.6 Praktický lekár alebo diplomovaná zdravotná sestra majú nariadiť zmenu v strave pre konkrétneho väzňa, ak je to z lekárskeho hľadiska potrebné.

Právna pomoc

23.1 Všetci väzni majú právo na právnu radu a väzenské orgány im majú zabezpečiť primeranú možnosť na získanie prístupu k takejto pomoci.

23.2 Väzni môžu konzultovať akúkoľvek právnu záležitosť s právnym poradcom podľa ich výberu a na ich vlastné náklady.

23.3 Tam, kde je uznaná bezplatná právna pomoc, orgány majú dať uvedené na vedomie všetkým uväzneným osobám.

23.4 Konzultácie a ostatná komunikácia vrátane korešpondencie o právnych veciach medzi väzňami a ich právnymi poradcami má byť dôverná.

23.5 Súdny orgán môže za výnimočných okolností schváliť obmedzenia týkajúce sa tejto dôvernosti, aby sa tak predišlo závažnému trestnému činu, alebo závažným porušeniam ochrany a bezpečnosti väzenského zariadenia.

23.6 Väzni majú mať prístup, alebo sa im má umožniť držať vo svojom vlastníctve dokumenty týkajúce sa ich súdnych konaní.

Kontakt s vonkajším svetom

24.1 Väzňom má byť povolené komunikovať písomne, telefonicky alebo inou formou s ich rodinami, inými osobami a predstaviteľmi externých organizácií a prijímať návštevy uvedených osôb.

24.2 Komunikácia a návštevy môžu byť predmetom obmedzení a monitorovania nevyhnutných z dôvodu potrieb ďalších trestných vyšetrovaní, udržania riadneho poriadku, ochrany a bezpečnosti, prevencie trestných činov a ochrany obetí trestných činov, ale takéto obmedzenia, vrátane osobitých obmedzení nariadených súdnym orgánom, majú napriek tomu umožňovať prijateľnú minimálnu mieru kontaktu.

24.3 Vnútroštátne právo má presne špecifikovať štátne a medzinárodné orgány a funkcionárov, s ktorými väzni môžu komunikovať bez obmedzení.

24.4 Opatrenia pre návštevy majú byť také, aby väzneným osobám umožňovali udržiavať a rozvíjať rodinné vzťahy tak prirodzene, ako to je možné.

24.5 Väzenské orgány majú pomáhať väzňom pri udržiavaní primeraného kontaktu s vonkajším svetom a poskytovať im primeranú sociálnu pomoc, aby ho mohli realizovať.

24.6 Všetky informácie doručené o smrti alebo vážnej chorobe niektorého z blízkych príbuzných majú byť ihneď oznámené uväznenej osobe.

24.7 Ak to okolnosti umožňujú, väzňovi má byť povolené opustiť väznicu buď s eskortou, alebo samému za účelom návštevy chorého príbuzného, účasti na pohrebe alebo z iných humanitných dôvodov.

24.8 Väzňom má byť povolené bezodkladne informovať svoje rodiny o svojom uväznení alebo prevoze do iného zariadenia a o každej vážnej chorobe alebo zranení, ktoré ich môžu postihnúť.

24.9 Po prijatí väzňa do väznice majú úrady neodkladne informovať manžela/manželku alebo partnera uväznenej osoby, alebo ak je väzeň slobodný, tak najbližšieho príbuzného a inú osobu vopred určenú väzňom, o smrti, vážnom ochorení alebo vážnom zranení väzňa alebo o prevoze do nemocnice, iba ak by ich väzeň požiadal tak neurobiť.

24.10 Väzňom má byť povolené, aby boli pravidelne informovaní o verejných záležitostiach prostredníctvom predplatenia si a čítania dennej tlače, periodík a počúvaním rádia alebo televíznych prenosov, ak neexistuje osobitný zákaz na konkrétne obdobie stanovené súdnym orgánom v individuálnom prípade.

24.11 Väzenské orgány majú zabezpečiť, aby sa uväznené osoby mohli zúčastniť na voľbách, referende a iných udalostiach verejného života, pokiaľ toto právo nie je obmedzené vo vnútroštátnom práve.

24.12 Väzňom sa má umožniť komunikovať s médiami, ak nevznikajú dôvody na zákaz za účelom zachovania ochrany a bezpečnosti, vo verejnom záujme, alebo za účelom ochrany integrity obetí, iných väzňov alebo personálu.

Väzenský režim

25.1 Režim, ktorý sa zabezpečuje pre všetkých väzňov, má ponúkať vyvážený program činností.

25.2 Tento režim má všetkým väzňom umožňovať, aby trávili taký počet hodín denne mimo ich ciel, ako je to potrebné pre primeranú úroveň ľudských a sociálnych kontaktov.

25.3 Uvedený režim má zabezpečovať sociálne potreby uväznených osôb.

25.4 Osobitná pozornosť sa má venovať potrebám väzňov, ktorí zažili fyzické, duševné alebo sexuálne zneužívanie.

Práca

26.1 Práca vo väznici má byť poňatá ako pozitívny element väzenského režimu a nikdy nesmie byť použitá ako trest.

26.2 Väzenské orgány sa majú usilovať o poskytovanie dostačujúcej užitočnej práce.

26.3 Poskytovaná práca by mala byť podľa možnosti taká, aby udržiavala alebo zvyšovala schopnosť väzňov zarobiť si po prepustení na živobytie.

26.4 Podľa pravidla č. 13 nesmie existovať žiadna diskriminácia založená na pohlaví, pokiaľ ide o druh poskytovanej práce.

26.5 Práca zahŕňajúca odborný výcvik má byť poskytovaná väzňom, ktorí z toho majú ošoh a najmä mladistvým väzňom.

26.6 Väzni si môžu vybrať druh zamestnania, ktorého by sa chceli zúčastniť. Uvedené je obmedzené ponukou, náležitým odborným výberom a požiadavkami poriadku a disciplíny.

26.7 Organizácia a metódy práce v zariadeniach sa majú čo najviac približovať práci vykonávanej v spoločnosti, aby boli väzni pripravovaní na podmienky normálneho pracovného života.

26.8 Hoci môže byť dosahovanie finančného zisku z práce v zariadeniach významné na zvyšovanie štandardu a zlepšenie kvality a výsledkov výchovy, záujmy väzňov by nemali byť podriadené tomuto účelu.

26.9 Práca pre väzňov má byť poskytovaná väzenskými orgánmi, buď nimi samými, alebo v spolupráci so súkromnými podnikateľmi, vo vnútri alebo mimo väznice.

26.10 Vo všetkých prípadoch má byť odmena za prácu väzňov spravodlivá.

26.11 Uväzneným osobám sa má umožniť minúť aspoň časť ich zárobkov na povolené veci pre vlastnú potrebu a poukázať časť zárobkov svojim rodinám.

26.12 Väzňov možno nabádať, aby si sporili časť zárobkov, ktoré sa im odovzdajú pri prepúšťaní, alebo ich použijú na iné povolené účely.

26.13 Predbežné zdravotné a bezpečnostné opatrenia majú väzňov dostatočne chrániť a nesmú byť menej prísne ako tie, ktoré sa aplikujú u pracovníkov mimo väznice.

26.14 Má sa vypracovať ustanovenie o poistení väzňov pred pracovným úrazom, vrátane chorôb z povolania, za podmienok nie menej výhodných, ako sa poskytujú na základe vnútroštátneho práva pracovníkom mimo väznice.

26.15 Maximálny počet denne a týždenne odpracovaných hodín väzňov má byť pevne stanovený podľa všeobecných pravidiel alebo zvyku, ktoré regulujú zamestnávanie voľných pracovníkov.

26.16 Väzni majú mať týždenne aspoň jeden deň voľna a primeraný čas na vzdelávanie a iné činnosti.

26.17 Ak je to možné, pracujúce uväznené osoby majú byť zaradené do štátnych systémov sociálneho zabezpečenia.

Cvičenie a odpočinok

27.1 Každému väzňovi sa má poskytnúť možnosť cvičiť vonku aspoň jednu hodinu, ak to umožňuje počasie.

27.2 Ak je nevlúdne počasie, majú byť pripravené alternatívne opatrenia, aby bolo väzňom umožnené cvičiť.

27.3 Vhodne organizované činnosti zamerané na zlepšovanie fyzickej zdatnosti a poskytovanie primeraného cvičenia a odpočinkových aktivít majú predstavovať integrálnu súčasť väzenských režimov.

27.4 Väzenské orgány majú takéto činnosti podporovať zabezpečením vhodných zariadení a príslušenstva.

27.5 Väzenské orgány majú vykonávať prípravy na organizovanie osobitných činností pre tých väzňov, ktorí to potrebujú.

27.6 Odpočinkové možnosti, ktoré zahŕňajú šport, hry, kultúrne aktivity, krúžky a iné voľnočasové aktivity, majú sa poskytovať podľa možností a zároveň sa má umožniť väzňom ich organizovať.

27.7 Väzňom sa má povoliť združovať sa navzájom počas cvičenia a za účelom účasti na odpočinkových aktivitách.

Vzdelávanie

28.1 Každé väzenské zariadenie sa má usilovať poskytovať všetkým väzňom prístup ku vzdelávacím programom, ktoré sú čo najkomplexnejšie, vyhovujú ich individuálnym potrebám a berú do úvahy ich snahy.

28.2 Prednosť majú mať väzni, ktorí sú negramotní a nevedia počítať a tí, ktorí potrebujú základné alebo odborné vzdelávanie.

28.3 Osobitná pozornosť sa má venovať vzdelávaniu mladistvých väzňov a väzňom s osobitnými potrebami.

28.4 Vzdelávanie nemá mať v rámci väzenského režimu nižšie postavenie ako práca a väzni nemajú byť pre svoju účasť na vzdelávaní finančne alebo inak znevýhodnení.

28.5 Každé zariadenie má mať knižnicu určenú pre väzňov, primerane zásobenú širokou škálou odpočinkových aj vzdelávacích prostriedkov, kníh a iných médií.

28.6 Ak je to možné, väzenská knižnica má byť vedená v spolupráci s verejnými knižničnými službami.

28.7 Podľa možnosti vzdelávanie väzňov:

a) má byť spojené so systémom vzdelávania a odborného výcviku krajiny tak, že po prepustení môžu vo svojom vzdelávaní a odbornom výcviku bez ťažkostí pokračovať a

b) má sa uskutočňovať pod záštitou externých vzdelávacích inštitúcií.

Sloboda myslenia, svedomia a vyznania

29.1 Má byť rešpektovaná sloboda myslenia, svedomia a vyznania uväznenej osoby.

29.2 Väzenský režim sa má organizovať tak, ak je to možné, aby väzňom umožňoval praktikovať svoje vyznanie a riadiť sa svojou vierou, zúčastňovať sa bohoslužieb alebo stretnutí vedených schválenými predstaviteľmi takéhoto náboženského vyznania alebo presvedčenia, v súkromí prijímať návštevy takýchto predstaviteľov svojich náboženstiev alebo presvedčení a mať vo svojej držbe knihy alebo literatúru týkajúcu sa ich vyznania alebo presvedčenia.

29.3 Väzňov nemožno nútiť praktikovať určité náboženstvo alebo presvedčenie, zúčastňovať sa bohoslužieb alebo cirkevných stretnutí, zúčastňovať sa náboženských zvykov alebo prijímať návštevu predstaviteľa akéhokoľvek náboženstva alebo presvedčenia.

Informácie

30.1 Pri prijímaní, a neskôr tak často, ako je potrebné, majú byť všetci väzni informovaní písomne alebo ústne v jazyku, ktorému rozumejú, o pravidlách upravujúcich väzenskú disciplínu a o ich právach a povinnostiach vo väzenskom zariadení.

30.2 Uväzneným osobám sa má povoliť držba písomnej verzie informácií, ktoré sa im poskytnú.

30.3 Väzni majú byť informovaní o všetkých právnych konaniach, do ktorých sú zainteresovaní, a ak sú odsúdení, o trvaní výkonu trestu a možnosti skoršieho prepustenia.

Majetok väzňov

31.1 Všetok majetok, ktorý si podľa poriadku väzenského zariadenia nemôžu väzni ponechať, má byť pri prijímaní umiestnený do bezpečnej úschovy.

31.2 Väzeň, ktorého majetok je daný do bezpečnej úschovy, má podpísať súpis majetku.

31.3 Majú sa prijať opatrenia, aby sa takýto majetok udržiaval vo vhodných podmienkach.

31.4 Ak sa zistilo, že treba zničiť nejaký majetok, má sa to zaznamenať a uväznená osoba má byť o tom informovaná.

31.5 Väzni v súlade s požiadavkami hygieny, náležitého poriadku a bezpečnosti majú byť oprávnení nakupovať alebo inak získať tovar, zahŕňajúci jedlo a nápoje pre ich osobnú potrebu v cenách, ktoré nie sú mimoriadne vyššie ako na slobode.

31.6 Ak väzeň užíva nejaké lieky, praktický lekár má rozhodnúť o ich užívaní.

31.7 Tam, kde môžu mať väzni v držbe svoj majetok, väzenské orgány majú vykonať kroky pomáhajúce jeho uloženiu.

Premiestňovanie uväznených osôb

32.1 Počas premiestňovania do väzenského zariadenia alebo z väzenského zariadenia alebo na iné miesta, ako napr. na súd alebo do nemocnice, majú byť väzni čo najmenej vystavení pohľadu verejnosti a majú byť prijaté vhodné záruky na zabezpečenie ich anonymity.

32.2 Premiestňovanie väzňov v dopravných prostriedkoch s nedostatočnou ventiláciou alebo osvetlením, alebo také premiestňovanie, ktoré by ich mohlo vystaviť akejkol'vek zbytočnej telesnej ujme či nedôstojnému zaobchádzaniu, je zakázané.

32.3 Premiestňovanie väzňov sa má realizovať na náklady a pod vedením štátnych orgánov.

Prepustenie väzňov na slobodu

33.1 Všetci väzni majú byť bezodkladne prepustení na slobodu, ak ich príkazy na uväznenie stratili svoju platnosť alebo súd, prípadne iný orgán nariadil ich prepustenie na slobodu.

33.2 Dátum a čas prepustenia na slobodu sa má zaznamenať.

33.3 Všetci väzni majú mať prospech z opatrení určených na to, aby im po prepustení pomáhali pri ich návrate na slobodu.

33.4 Pri prepúšťaní väzňa na slobodu majú byť vrátené všetky veci a peniaze patriace väzňovi, ktoré boli v bezpečnej úschove, okrem prípadu, ak boli povolené zrážky peňazí alebo zaslanie akéhokoľvek iného majetku mimo zariadenia, alebo sa zistilo, že je nevyhnutné zničiť akýkoľvek predmet z hygienických dôvodov.

33.5 Väzeň má podpísať prevzatie vráteného majetku.

33.6 Ak je prepustenie na slobodu vo fáze predbežnej prípravy, väzňovi má byť ponúknutá lekárska prehliadka v súlade s pravidlom č. 42, a to čo najbližšie k termínu prepustenia.

33.7 Majú byť prijaté kroky, ktoré zabezpečia, aby väzni boli podľa potreby pri prepustení na slobodu vybavení príslušnými dokladmi a preukazmi totožnosti a bola im poskytnutá pomoc pri hľadaní ubytovania a práce.

33.8 Väzni prepustení na slobodu majú byť súčasne zabezpečení priamymi prostriedkami na živobytie, majú byť primerane oblečení s ohľadom na klímu a ročné obdobie a majú mať dostačujúce prostriedky na dopravu do cieľa ich cesty.

Ženy

34.1 Okrem osobitných ustanovení obsiahnutých v týchto pravidlách týkajúcich sa uväznených žien, majú orgány venovať pozornosť požiadavkám žien, ako napr. ich telesným, profesijným, sociálnym a psychologickým potrebám, pri rozhodovaní, ktoré ovplyvňuje akýkoľvek aspekt ich uväznenia.

34.2 Osobitné úsilie sa má venovať zabezpečeniu prístupu k zvláštnym službám pre uväznené ženy, ktoré majú potreby, ako je to uvedené v pravidle č. 25.4.

34.3 Uväznené osoby majú právo porodiť mimo väzenského zariadenia, ale v prípade, že sa dieťa narodí vo väznici, orgány majú zabezpečiť všetku potrebnú pomoc a vybavenie.

Uväznené deti

35.1 Tam, kde sú výnimočne uväznené deti do 18 rokov v zariadeniach pre dospelých, úrady majú zabezpečiť, aby okrem služieb dostupných pre všetkých väzňov mali uväznené deti prístup k sociálnym, psychologickým a vzdelávacím službám, duchovnej starostlivosti a odpočinkovým programom alebo podobným programom, ktoré majú k dispozícii deti v spoločnosti.

35.2 Každý väzeň, ktorý je dieťaťom a podlieha povinnému vzdelávaniu, má mať prístup k takému vzdelávaniu.

35.3 Špecializovaná pomoc má byť poskytnutá deťom, ktoré sa prepúšťajú z väzenského zariadenia.

35.4 Tam, kde sú deti zadržané vo väznici, mali by sa umiestniť v časti väznice, ktorá je oddelená od časti využívanej dospelými, okrem prípadov, kedy je to v rozpore s najlepšimi záujmami dieťaťa.

Deti

36.1 Deti môžu zostať s rodičom iba vtedy, ak je to v ich najlepšom záujme. Nemá sa s nimi zaobchádzať ako s uväznenými osobami.

36.2 V prípade, že môžu takéto deti zostať vo väznici s rodičom, má byť zabezpečená opatera kvalifikovaným personálom. V nej majú byť deti umiestnené v čase, keď ich rodičia vykonávajú činnosti, ktorých sa deti nemôžu zúčastniť.

36.3 Osobitné ubytovanie sa má vyčleniť, aby sa chránilo blaho detí.

Cudzinci

37.1 Väzni, ktorí sú cudzí štátni príslušníci, majú byť bezodkladne informovaní o svojom práve požiadať o kontakt a mať povolené vhodné prostriedky na komunikáciu s diplomatickým alebo konzulárnym zástupcom ich krajiny.

37.2 Väzni, ktorí sú príslušníkmi krajín bez diplomatického alebo konzulárneho zastupiteľstva v krajine a utečenci alebo osoby bez štátnej príslušnosti, majú mať povolené podobné prostriedky na komunikáciu s diplomatickými zástupcami krajiny,

ktorá zastupuje ich záujmy alebo s národným alebo medzinárodným orgánom, ktorého úlohou je slúžiť záujmom takýchto osôb.

37.3 V záujmoch cudzincov vo väznici, ktorí môžu mať osobitné potreby, majú väzenské úrady plne spolupracovať s diplomatickými alebo konzulárnymi úradníkmi zastupujúcimi väzňov.

37.4 Väzňom, ktorí sú cudzinci, majú sa poskytnúť osobitné informácie o právnej pomoci.

37.5 Väzni, ktorí sú cudzinci, majú byť informovaní o možnosti žiadať o premiestnenie do inej krajiny na výkon trestu.

Etnické a jazykové menšiny

38.1 Osobitné opatrenia sa majú vykonať na uspokojenie potrieb väzňov, ktorí patria k etnickej alebo jazykovej menšine.

38.2 Pokiaľ možno, vo väznici sa má povoliť pokračovať v kultúrnych zvykoch rozličných skupín.

38.3 Jazykovým potrebám sa má vyhovieť využívaním kvalifikovaných tlmočníkov a poskytovaním písomného materiálu v rozličných jazykoch, ktorými sa v konkrétnom väzenskom zariadení hovorí.

Časť III

Zdravie

Zdravotná starostlivosť

39. Väzenské orgány majú ochraňovať zdravie všetkých väzňov, ktorí sú pod ich dohľadom.

Organizácia zdravotnej starostlivosti vo väzenstve

40.1 Zdravotnícke služby vo väznici sa majú organizovať v úzkom spojení s verejným zdravotníctvom celej krajiny.

40.2 Zdravotná politika vo väzenstve má byť v súlade s národnou zdravotnou politikou a s ňou integrovaná.

40.3 Väzni majú mať prístup k zdravotníckym službám, ktoré sú v krajine dostupné, bez diskriminácie založenej na ich právnom postavení.

40.4 Zdravotnícke služby vo väznici sa majú pokúšať zistiť a liečiť telesné alebo duševné choroby alebo postihnutia, ktorými môžu uväznené osoby trpieť

40.5 Všetky potrebné zdravotnícke, chirurgické a psychiatrické služby, vrátane tých, ktoré sú k dispozícii v spoločnosti, sa majú väzňovi na tento účel poskytnúť.

Personál lekárskej a zdravotnej starostlivosti

41.1 Každé väzenské zariadenie má poskytovať služby najmenej jedného kvalifikovaného praktického lekára.

41.2 Majú sa vykonať opatrenia, aby bol kvalifikovaný personál vždy v naliehavých prípadoch bezodkladne k dispozícii.

41.3 Tam, kde väznice nemajú praktického lekára na plný úväzok, má zariadenie navštevovať pravidelne praktický lekár na čiastočný úväzok.

41.4 Každá väznica má mať personál vyškolený v oblasti zdravotnej starostlivosti.

41.5 Služby kvalifikovaných zubných a očných lekárov majú byť k dispozícii každému väzňovi.

Povinnosti praktického lekára

42.1 Praktický lekár alebo jemu podriadená diplomovaná zdravotná sestra má prehliadnuť každého väžňa čo najskôr po jeho prijatí a má ho vyšetriť, okrem prípadu, keď je to evidentne nepotrebné.

42.2 Praktický lekár alebo jemu podriadená diplomovaná zdravotná sestra má vyšetriť väžňa, ak je to požadované pri prepustení, a inak má vyšetrovať väžňov vždy, keď je to potrebné.

42.3 Pri vyšetrovaní väžňa má praktický lekár alebo jemu podriadená diplomovaná zdravotná sestra venovať dostatočnú pozornosť:

- a) dodržiavaniu všeobecných pravidiel lekárskej dôvernosti;
- b) diagnostikovaníu telesnej alebo duševnej choroby a prijatiu všetkých opatrení potrebných na jej liečbu a pokračovanie existujúceho lekárskeho zaobchádzania;
- c) evidovaníu všetkých znakov alebo náznakov toho, že s väžňami sa mohlo násilne zaobchádzať a oznamovaníu tejto skutočnosti príslušným orgánom;
- d) zaoberaníu sa abstinenčnými príznakmi vyplývajúcimi z užívania drog, liečiv alebo alkoholu;
- e) rozpoznávaníu akéhokoľvek psychologického alebo iného napätia spôsobeného zbavením slobody;
- f) izolácii väžňov podozrivých z infekčných alebo nákazlivých stavov na obdobie infekcie a poskytovaníu potrebnej liečby;
- g) zabezpečeníu, aby väzni s vírusom HIV neboli izolovaní iba z tohto dôvodu;
- h) zaznamenaníu telesných a duševných porúch, ktoré by mohli po prepustení brániť opätovnému zaraďovaníu do spoločnosti;
- i) stanoveníu spôsobilosti každého väžňa pracovať a cvičiť; a
- j) uzavieraníu dohôd s verejnými inštitúciami, zameraných na pokračovanie v potrebnej lekárskej a psychiatrickej liečbe po prepustení, ak dajú väzni k takým dohodám súhlas.

43.1 Praktický lekár sa má starať o telesné a duševné zdravie uväznených osôb a má vyšetrovať všetkých chorých väžňov, všetkých, ktorí ohlásia chorobu alebo

zranenie za podmienok a tak často, aby to bolo v súlade s normami zdravotnej starostlivosti v spoločnosti a každého väzňa, ktorému sa venuje osobitná pozornosť.

43.2 Praktický lekár alebo jemu podriadená diplomovaná zdravotná sestra má venovať dostatočnú pozornosť zdraviu väzňov umiestnených v samoväzbe, majú denne navštevovať týchto väzňov a na ich požiadanie alebo požiadanie väzenského personálu im majú poskytovať okamžitú lekársku pomoc a liečbu.

43.3 Praktický lekár má podať správu riaditeľovi, kedykoľvek sa domnieva, že telesné alebo duševné zdravie je vystavené vážnemu riziku v prípade pokračovania uväznenia alebo pri akýchkoľvek podmienkach uväznenia, vrátane podmienok samoväzby.

44. Praktický lekár alebo iný kompetentný odborník má pravidelne vykonávať inšpekcie, prípadne zbierať informácie inými spôsobmi a radiť riaditeľovi vo veciach:

- a) kvantity, kvality, prípravy a podávania jedla a vody;
- b) hygieny a čistoty zariadenia a väzňov;
- c) sanácie, vykurovania, osvetlenia a ventilácie zariadenia a
- d) primeranosti a čistoty oblečenia, posteľnej bielizne uväznených osôb.

45.1 Riaditeľ má brať do úvahy správy a rady, ktoré mu predkladá praktický lekár alebo iný kompetentný odborník v súlade s pravidlami č. 43 a 44, a keď s odporúčaniami súhlasí, má urobiť ihneď kroky na ich realizáciu.

45.2 Ak nepatria odporúčania praktického lekára do kompetencie riaditeľa alebo riaditeľ s nimi nesúhlasí, mal by ich neodkladne postúpiť s vlastnou správou nadriadenému orgánu.

Poskytovanie zdravotnej starostlivosti

46.1 Chorí väzni, ktorí potrebujú liečbu špecialistu, majú byť prevezení do špecializovaných zariadení alebo do civilných nemocníc, ak takáto liečba nie je k dispozícii vo väznici.

46.2 Ak má väzenstvo svoje vlastné nemocničné zariadenia, majú mať personál a vybavenie umožňujúce poskytovanie primeranej starostlivosti a liečby tam premiestneným väzňom.

Duševné zdravie

47.1 Špecializované väzenské zariadenia alebo oddelenia pod lekársnym dohľadom majú byť k dispozícii na pozorovanie a liečbu väzňov trpiacich duševnou poruchou alebo abnormalitou, ktorí nevyhnutne nepodliehajú ustanoveniu pravidla č. 12.

47.2 Väzenská lekárska služba má poskytovať psychiatrickú liečbu všetkým väzňom, ktorí takúto liečbu potrebujú a venovať osobitnú pozornosť prevencii páchania samovrážd.

Ostatné záležitosti

48.1 Väzni nemajú byť vystavení žiadnym experimentom bez ich súhlasu.

48.2 Experimenty, v ktorých sú zainteresovaní väzni, a ktoré môžu mať za následok telesné zranenie, duševné vyčerpanie alebo iné poškodenie zdravia, sú zakázané.

Časť IV

Poriadok

Všeobecný prístup k poriadku

49. Väzenský poriadok sa má byť dodržiavať pri zohľadnení potrieb ochrany, bezpečnosti a disciplíny, súčasne však má zabezpečovať väzňom životné podmienky, ktoré rešpektujú ľudskú dôstojnosť a má im ponúkať komplexný program činností v súlade s pravidlom č. 25.

50. Väzni majú mať povolené diskutovať o všeobecných podmienkach uväznenia a majú byť vyzývaní ku komunikácii o týchto záležitostiach s väzenskými orgánmi s výhradou opatrení spojených s poriadkom, ochranou a bezpečnosťou.

Ochrana

51.1 Ochranné opatrenia vzťahujúce sa na jednotlivých väzňov majú byť minimálne potrebné na dosiahnutie ich bezpečného uväznenia.

51.2 Ochrana, ktorá je zabezpečená fyzickými prekážkami a inými technickými prostriedkami, má byť doplnená dynamickou ochranou zabezpečovanou bdelym personálom, ktorý pozná väzňov pod svojím dohľadom.

51.3 Čo najskôr po prijatí sa má u väzňov stanoviť:

- a) riziko, ktoré by predstavovali pre spoločnosť, keby utiekli;
- b) riziko, že sa pokúsia utiecť sami alebo s pomocou zvonku.

51.4 Každý väzeň sa má potom držať v bezpečnostných podmienkach zodpovedajúcich týmto stupňom rizika.

51.5 Potrebná úroveň ochrany sa má v priebehu uväznenia osoby v pravidelných intervaloch preskúmať.

Bezpečnosť

52.1 Čo najskôr po prijatí väzňov sa má posúdiť, či predstavujú bezpečnostné riziko pre ostatných väzňov, väzenský personál alebo pre iné osoby, ktoré pracujú vo väznici, alebo navštevujú väznicu, prípadne či je pravdepodobné, že poškodia samých seba.

52.2 Majú existovať postupy, ktoré zabezpečia bezpečnosť väzňov, väzenského personálu a všetkých návštevníkov a na minimum zredukujú riziko násillia alebo iných udalostí, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť.

52.3 Má sa vyvinúť všetko možné úsilie, aby sa všetci väzni plne zúčastňovali na každodenných činnostiach v bezpečných podmienkach.

52.4 Väzni majú mať možnosť vždy kontaktovať personál, aj v noci.

52.5 Vnútroštátne právo týkajúce sa zdravia a bezpečnosti sa má vo väzenských zariadeniach dodržiavať.

Osobitné maximálne ochranné alebo bezpečnostné opatrenia

53.1 Osobitné maximálne ochranné alebo bezpečnostné opatrenia sa majú využívať iba za výnimočných okolností.

53.2 Majú existovať jasné postupy využitia takýchto opatrení proti väžňovi.

53.3 Povahu takýchto opatrení, ich trvanie a dôvody, na ktorých základe sa môžu použiť, má stanoviť vnútroštátne právo.

53.4 Použitie opatrení má v každom prípade schváliť kompetentný orgán na určité obdobie

53.5 Každé rozhodnutie týkajúce sa predĺženia schváleného obdobia má byť predmetom nového schválenia kompetentným orgánom.

53.6 Takéto opatrenia sa majú použiť proti jednotlivcom a nie proti skupinám väzňov.

53.7 Každý väzeň vystavený takýmto opatreniam má mať právo sťažovať sa za podmienok stanovených v pravidle č. 70.

Osobná prehliadka a kontrola

54.1 Majú byť podrobne opísané postupy, ktoré musí personál dodržiavať pri prehliadke:

- a) všetkých miest, kde väzni žijú, pracujú a zhromažďujú sa;
- b) väzňov;
- c) návštevníkov a ich majetku a
- d) personálu.

54.2 Situácie, pri ktorých sú potrebné takéto prehliadky, a ich charakter má upraviť vnútroštátne právo.

54.3 Personál má byť na vykonávanie týchto prehliadok vyškolený takým spôsobom, aby zistil a predchádzal možnostiam úniku alebo skrytia pašovaného tovaru a súčasne pritom rešpektoval dôstojnosť tých, ktorí sú prehliadaní a ich osobné vlastníctvo.

54.4 Prehliadané osoby nemajú byť počas prehliadky ponižované.

54.5 soby má prehliadať iba personál rovnakého pohlavia.

54.6 Väzenský personál nemá vykonávať žiadne vnútorné telesné prehliadky väzňov.

54.7 Intímnu prehliadku môže vykonávať iba praktický lekár.

54.8 Väzni majú byť prítomní pri prehliadke ich majetku, neprítomní môžu byť iba vtedy, keby to vyšetrovacie techniky neumožňovali, alebo by to predstavovalo potenciálne ohrozenie personálu.

54.9 Povinnosť zabezpečovať ochranu a chrániť bezpečnosť má byť v rovnováhe so súkromím návštevníkov.

54.10 Postupy na kontrolovanie profesionálnych návštevníkov, ako napr. právnych zástupcov, sociálnych pracovníkov a zdravotníkov atď., majú byť predmetom konzultácie s ich profesionálnymi orgánmi, aby sa zabezpečila rovnováha medzi ochranou a bezpečnosťou a právom na dôverný profesionálny prístup.

Trestné činy

55. Údajný trestný čin spáchaný vo väznici sa má vyšetriť rovnakým spôsobom ako na slobode a má sa postupovať v súlade s vnútroštátnym právom.

Disciplína a trest

56.1 Disciplinárne konanie sa má využiť len ako posledné východisko až po vyčerpaní ostatných prostriedkov.

56.2 Tam, kde je to možné, väzenské orgány majú využívať mechanizmy navrátenia a mediácie pri riešení sporov s väzňami a medzi väzňami.

57.1 Ako disciplinárne previnenie možno definovať iba správanie, ktoré môže predstavovať ohrozenie poriadku, ochrany a bezpečnosti.

57.2 Vnútroštátne právo má vymedzovať:

- a) činnosti alebo opomenutia, ktoré predstavujú disciplinárne previnenia;
- b) postupy, ktorými sa treba riadiť pri prerokúvaní disciplinárneho previnenia;
- c) druhy a trvanie trestu, ktoré možno uložiť;
- d) orgán, ktorý je kompetentný uložiť takýto trest a
- e) prístup k odvolaciemu konaniu a kompetentný orgán.

58. Akékoľvek obvinenie z porušenia disciplinárnych pravidiel väzňom má byť ihneď nahlásené kompetentnému orgánu, ktorý ho má bezodkladne vyšetriť.

59. Väzni obvinení z disciplinárnych previnení majú:

- a) byť ihneď informovaní v jazyku, ktorému rozumejú a podrobne o charaktere obvinenia proti nim;
- b) mať dostatočný čas a podmienky na prípravu ich obhajoby;

- c) mať povolené brániť sa osobne alebo prostredníctvom právnej pomoci, ak to vyžadujú záujmy spravodlivosti;
- d) mať povolené žiadať účasť svedkov a ich vypočutie, alebo ich dať vypočuť v ich zastúpení a
- e) mať zdarma pomoc tlmočníka, ak nerozumejú alebo nehovoria jazykom, ktorý sa používa pri výsluchu.

60.1 Každý trest sa má uložiť po preukázaní disciplinárneho previnenia na základe vnútroštátneho práva.

60.2 Prísnosť akéhokoľvek trestu má byť primeraná previneniu.

60.3 Kolektívne a telesné tresty, trest umiestnenia v tmavej celi alebo ponižujúce trestanie sú zakázané.

60.4 Trest nesmie zahŕňať úplný zákaz kontaktu s rodinou.

60.5 Samoväzba sa má uložiť ako trest iba vo výnimočných prípadoch a na špecifické obdobie, ktoré má byť čo možno najkratšie.

60.6 Nástroje obmedzenia slobody sa nemajú nikdy aplikovať ako trest.

61. Väzeň, ktorý je uznaný vinným z vykonania disciplinárneho previnenia, má mať možnosť podať odvolanie na kompetentný nezávislý vyšší orgán.

62. Žiadny väzeň nesmie vykonávať funkciu s disciplinárnou právomocou.

Dvojité potrestanie

Väzeň nikdy nemá byť potrestaný dvakrát za rovnaký čin alebo správanie.

Použitie sily

64.1 Väzenský personál nemá používať proti väzňom silu, okrem prípadu sebaobrany alebo v prípadoch pokusu o útek, aktívneho alebo pasívneho fyzického odporu k zákonnému poriadku a vždy má ísť o posledné východisko.

64.2 Má sa použiť iba nevyhnutná sila a na nevyhnutne potrebný čas.

65. Postupy týkajúce sa používania sily majú byť podrobne opísané a ustanovenia majú zahŕňať:

- a) rozličné druhy sily, ktoré možno použiť;
- b) okolnosti, za ktorých možno každý druh sily použiť;
- c) členov personálu, ktorí sú oprávnení používať rozličné druhy sily;
- d) úroveň rozhodovacej právomoci predtým, ako je použitý akýkoľvek druh sily a
- e) správy, ktoré sa musia vypracovať v prípade, keď bola použitá sila.

66. Personál, ktorý pracuje s väzňami priamo, má byť vycvičený v technikách, ktoré umožňujú minimálne použitie sily pri obmedzení slobody agresívnych väzňov.

67.1 Personál iných orgánov poverených výkonom práva má zaobchádzať s väzňami vo vnútri väznice iba za výnimočných okolností.

67.2 Má existovať oficiálna dohoda medzi väzenskými orgánmi a akýmkoľvek iným orgánom povereným výkonom práva, pokiaľ ich vzťah už nie je upravený vnútroštátnym právom.

67.3 Takáto dohoda má určovať:

- a) okolnosti, za ktorých môžu predstavitelia iných orgánov poverených výkonom práva vstúpiť do väznice za účelom riešenia situácie;
- b) rozsah právomoci, ktorú majú mať takéto orgány poverené výkonom práva, pokiaľ sú vo väznici, a ich vzťah k riaditeľovi väznice;
- c) rozličné druhy sily, ktoré môžu použiť predstavitelia takýchto orgánov;
- d) okolnosti, za ktorých môže byť použitý určitý druh sily;
- e) úroveň právomoci požadovanej predtým, ako je použitá akákoľvek sila a
- f) správy, ktoré sa musia vypracovať v prípade, ak bola použitá sila.

Nástroje obmedzenia slobody

68.1 Používanie reťazí a okov je zakázané.

68.2 Putá, zvieracia kazajka a iné fyzické obmedzenia sa nemajú používať, iba:

- a) ak je to nevyhnutné, ako predbežné opatrenie proti úteku počas prevozu, pod podmienkou, že budú odstránené, keď bude väzeň predvedený pred súdny alebo správny orgán, iba krby uvedený orgán rozhodol inak; alebo
- b) na základe nariadenia riaditeľa, ak iné metódy kontroly zlyhali, za účelom ochrany väzňa pred sebapoškodením alebo poškodením iných, alebo predchádzania závažného poškodenia majetku, pod podmienkou, že v takýchto prípadoch má riaditeľ ihneď informovať lekára a podať správu vyššiemu väzenskému orgánu.

68.3 Nástroje obmedzenia slobody sa nemajú aplikovať dlhšie, ako je nevyhnutne potrebné.

68.4 Vnútroštátne právo má špecifikovať spôsob používania nástrojov obmedzenia.

Zbrane

69.1 Väzenský personál nemá nosiť smrtiace zbrane v priestoroch väznice okrem prípadu mimoriadnej situácie.

69.2 Otvorené nosenie iných zbraní, vrátane obuškov, osobami, ktoré sú v kontakte s väzňami, má byť v priestoroch väznice zakázané, iba ak sú potrebné na bezpečnosť a ochranu pri riešení konkrétnej udalosti.

69.3 Zbrane môžu byť poskytnuté iba vyškolenému personálu.

Žiadosti a sťažnosti

70.1 Väzni, individuálne alebo ako skupina, majú mať neobmedzenú možnosť podávať žiadosti alebo sťažnosti riaditeľovi väznice alebo na iný kompetentný orgán.

70.2 Ak sa mediácia javí ako vhodná, mala by sa skúsiť ako prvá.

70.3 Ak je žiadosť zamietnutá, alebo sťažnosť nie je uznaná, väzňovi sa majú poskytnúť zdôvodnenia a väzeň má mať právo obrátiť sa na nezávislý orgán.

70.4 Väzni nemajú byť trestaní za to, že podali žiadosť alebo sťažnosť.

70.5 Kompetentný orgán by mal brať do úvahy každú písomnú sťažnosť od príbuzných väzňa, keď má dôvod domnievať sa, že práva väzňa boli porušené.

70.6 Právny zástupca alebo organizácia zaoberajúca sa sociálnou starostlivosťou o väzňov nemôže podať žiadnu sťažnosť v mene väzňa, ak uvedený väzeň s jej podaním nesúhlasil.

70.7 Väzni majú právo vyhľadať právnu pomoc v súvislosti so svojimi sťažnosťami a odvolacími konaniami, ak si to vyžadujú záujmy spravodlivosti.

Časť V

Vedenie a personál väznice

Práca vo väzenstve ako verejná služba

71. Za väznice by mali byť zodpovedné štátne orgány oddelené od vojenských a policajných zložiek alebo orgánov činných v trestnom konaní.

72.1 Väznice by mali byť riadené v súlade s etickým kódexom, ktorý hovorí o povinnosti zaobchádzať so všetkými väznenými osobami humánne a s rešpektom k prirodzenej dôstojnosti ľudskej bytosti.

72.2 Personál má mať jasnú predstavu o ciele väzenského systému. Vedenie má pracovníkov riadiť tak, aby sa tento cieľ dosahoval čo najlepšie.

72.3 Povinnosti personálu presahujú tie, ktoré sa požadujú od bežných strážnikov a majú počítať s potrebou pomôcť reintegrácii väzňov do spoločnosti po ukončení výkonu trestu, a to prostredníctvom programov pozitívnej starostlivosti a pomoci.

72.4 Personál má vykonávať svoju prácu na vysokej profesionálnej a osobnej úrovni.

73. Väzenské orgány majú venovať veľkú pozornosť dodržiavaniu pravidiel vzťahujúcich sa na personál.

74. Osobitná pozornosť sa má venovať riadeniu vzťahu medzi prvou líniou väzenského personálu – strážnymi a väzňami v ich starostlivosti.

75. Personál by sa mal vždy správať a vykonávať svoje povinnosti tak, aby vhodným príkladom vplýval na väzňov a vzbudzoval ich rešpekt.

Výber väzenského personálu

76. Personál má byť starostlivo vyberaný, dôkladne školený tak pri nástupe, ako aj trvalo, má byť profesionálne odmeňovaný a má mať postavenie, ktoré mu zaručuje rešpekt občianskej spoločnosti.

77. Pri výbere nového personálu majú väzenské orgány klásť veľký dôraz na potrebu integrity, ľudskosti, profesionálnej schopnosti pre komplexnú prácu, ktorá sa od nich bude požadovať.

78. Profesionálny väzenský personál má mať normálny trvalý pracovný pomer a má mať status verejnej služby s istotou zamestnania, vystavený iba dobrému zaobchádzaniu, efektívnosti, s dobrým fyzickým a duševným zdravím a primeranou úrovňou vzdelania.

79.1 Platy majú byť primerané, aby vyhovujúci personál pritiahli a udržali.

79.2 Výhody a podmienky zamestnávania majú odrážať náročnú prácu ako jedného z orgánov poverených výkonom práva.

80. Vždy, keď je potrebné, zamestnať personál na čiastočný úväzok, majú sa naň vzťahovať v primeranom rozsahu tieto kritériá.

Školenie väzenského personálu

81.1 Pred nástupom do služby sa má personál vyškoliť v oblasti jeho všeobecných a osobitných povinností a má sa od neho žiadať, aby prešiel teoretickými i praktickými skúškami.

81.2 Vedenie má zabezpečiť, aby si počas celého trvania kariéry všetci členovia personálu udržiavali a rozvíjali svoje poznatky a odborné schopnosti účasťou na kurzoch organizovaných vo vhodných intervaloch a venovaných preškoľovaniu a napredovaniu.

81.3 Personálu, ktorý je určený na prácu s osobitnými skupinami väzňov, ako sú napr. cudzinci, ženy, mladiství alebo duševne chorí väzni atď., má sa poskytnúť špecifické školenie pre ich špecializovanú prácu.

81.4 Školenie personálu má zahŕňať ich oboznámenie s medzinárodnými a regionálnymi nástrojmi a normami, ktoré sa týkajú ľudských práv, najmä s Európskym dohovorom o ľudských právach a Európskym dohovorom na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania, ako aj s aplikáciou Európskych väzenských pravidiel.

Riadenie väznice

82. Personál má byť vyberaný a vymenovaný na rovnakom základe, bez diskriminácie založenej na pohlaví, rase, farbe pleti, jazyku, vyznaní, politickom alebo inom názore, štátnej príslušnosti, sociálnom pôvode, príslušnosti k národnostnej menšine, majetku, narodení alebo inom stave.

83. Väzenské orgány majú predstavovať systémy organizácie a riadenia, ktoré:

- a) zabezpečujú, aby boli väznice riadené na základe trvale vysokých noriem, ktoré sú v súlade s medzinárodnými a regionálnymi nástrojmi týkajúcimi sa ľudských práv a
- b) podporujú náležitú komunikáciu medzi väznicami a medzi rozličnými kategóriami personálu v jednotlivých väzniciach a náležitú spoluprácu všetkých sekcií tak vo väznici, ako aj mimo nej, ktoré poskytujú väzňom služby najmä pokiaľ ide o ich starostlivosť a reintegráciu.

84.1 Každá väznica má mať riaditeľa, ktorý má byť adekvátne kvalifikovaný na tento post svojím charakterom, administratívnymi schopnosťami, vhodným odborným školením a skúsenosťami.

84.2 Riaditelia majú byť menovaní na plný úväzok a majú venovať celý čas svojim úradným povinnostiam.

84.3 Väzenské orgány majú zabezpečiť, aby bol za každú väznicu vždy zodpovedný riaditeľ, zástupca riaditeľa alebo iný poverený funkcionár.

84.4 Ak je riaditeľ zodpovedný za viac ako jedno väzenské zariadenie, má byť vždy ešte ďalší funkcionár, zodpovedný za každé z nich.

85. Muži a ženy majú byť vo väzenskom personáli zastúpení vyváženým spôsobom.

86. Majú existovať opatrenia pre vedenie, aby konzultovalo s personálom, ako s kolektívom, o všeobecných záležitostiach a najmä o záležitostiach týkajúcich sa ich podmienok zamestnania.

87.1 Opatrenia majú poskytovať možnosť a nabádať k najlepšej možnej komunikácii medzi vedením, ostatným personálom, vonkajšími inštitúciami a väzňami.

87.2 Riaditeľ, vedenie a väčšina ďalšieho personálu má byť schopná hovoriť jazykom najväčšieho počtu väzňov alebo jazykom, ktorému rozumie väčšina z nich.

88. Väznice pod súkromnou správou majú dodržiavať všetky Európske väzenské pravidlá.

Odborný personál

89.1 Súčasťou personálu má byť podľa možnosti dostatočný počet odborníkov, ako sú psychiatri, psychológovia, sociálni pracovníci, učitelia a inštruktori telesnej výchovy a športu.

89.2 Kdekoľvek je to možné, majú sa podporovať vhodní pracovníci na čiastočný úväzok a dobrovoľní pracovníci, aby prispeli k práci s väzňami.

Povedomie verejnosti

90.1 Väzenské orgány majú verejnosť neustále informovať o zmysle väzenia a práce vykonávanej väzenským personálom za účelom podpory lepšieho pochopenia verejnosti, pokiaľ ide o význam väzenia pre spoločnosť.

90.2 Väzenské orgány majú, kde je to vhodné, vyzývať verejnosť k dobrovoľnej práci pri poskytovaní služieb vo väzení.

Výskum a vyhodnotenie

91. Väzenské orgány majú podporovať program výskumu a hodnotenia účelu väzenia, jeho úlohy v demokratickej spoločnosti a rozsah, v ktorom plní svoj účel.

Časť VI

Kontrola a monitorovanie

Štátna kontrola

92. Väznice má pravidelne kontrolovať štátny orgán, aby posúdil, či sú spravované v súlade s požiadavkami vnútroštátneho a medzinárodného práva a ustanoveniami týchto pravidiel.

Nezávislé monitorovanie

93.1 Podmienky uväznenia a zaobchádzania s väzňami má monitorovať nezávislý orgán alebo nezávislé orgány, ktorých zistenia sa zverejňujú.

93.2 Takýto nezávislý monitorovací orgán alebo monitorovacie orgány sa majú vyzývať k spolupráci s tými medzinárodnými inštitúciami, ktoré sú zo zákona oprávnené navštevovať väzenské zariadenia.

Časť VII

Obvinení

Postavenie obvinených

94.1 V zmysle týchto pravidiel sú obvinení uväznené osoby, ktoré boli súdnym orgánom vzaté do väzby pred súdnym konaním, odsúdením alebo výrokom o treste.

94.2 Štát môže rozhodnúť, aby boli usvedčení a odsúdení väzni považovaní za obvinených, ak nebolo o ich odvolaniach rozhodnuté s konečnou platnosťou.

Prístup k obvineným

95.1 Režim pre obvinených nemá ovplyvňovať možnosť, že môžu byť v budúcnosti odsúdení za trestný čin.

95.2 Pravidlá v tejto časti poskytujú obvineným doplnkovú ochranu.

95.3 Pri zaobchádzaní s obvinenými majú väzenské orgány postupovať podľa pravidiel, ktoré sa týkajú všetkých uväznených osôb a dovoľujú obvineným zúčastňovať sa na rozličných činnostiach, ktoré tieto pravidlá umožňujú.

Ubytovanie

96. Ak možno, má sa obvineným poskytnúť možnosť ubytovania v jednolôžkových celách. Spoločne ich ubytovať možno iba vtedy, ak by mohli mať z takéhoto ubytovania úžitok, alebo ak súd vydal osobitné nariadenie o tom, ako by mal byť konkrétny obvinený ubytovaný.

Oblečenie

97.1 Obvinení majú mať povolené nosiť vlastné oblečenie, ak je primerané na nosenie vo väznici.

97.2 Obvineným, ktorí nemajú vhodné vlastné oblečenie, má sa poskytnúť oblečenie, ktoré nemá byť rovnaké ako odev, ktorý nosia odsúdení.

Právna pomoc

98.1 Obvinení majú byť výslovne informovaní o svojom práve na právnu pomoc.

98.2 Má sa poskytnúť všetko potrebné vybavenie za účelom pomoci obvineným osobám pri príprave na obhajobu a stretnutí s ich právnymi zástupcami.

Kontakt s vonkajším svetom

99. Pokiaľ súdny orgán nevydá v jednotlivom prípade osobitný zákaz na určitý čas, obvinení:

- a) smú prijímať návštevy a majú mať povolené komunikovať s rodinou a inými osobami rovnakým spôsobom ako odsúdené osoby;
- b) môžu prijímať ďalšie návštevy a majú osobitný prístup k iným formám komunikácie a
- c) majú mať prístup ku knihám, novinám a iným masmédiám.

Práca

100.1 Obvineným osobám sa má ponúknuť možnosť pracovať, ale nemá sa od nich vyžadovať, aby pracovali.

100.2 Ak sa obvinení rozhodnú pracovať, majú sa na nich vzťahovať všetky ustanovenia pravidiel č. 26, vrátane tých, ktoré sa týkajú odmeňovania.

Prístup k režimu odsúdených

101. Ak obvinený žiada o povolenie riadiť sa režimom odsúdených osôb, väzenské orgány majú podľa možnosti súhlasiť s touto požiadavkou.

Časť VIII

Cieľ režimu odsúdených

102.1 Okrem pravidiel, ktoré sa týkajú všetkých väznených osôb, má byť režim odsúdených vypracovaný tak, aby im umožňoval viesť zodpovedný a bezúhonný život.

102.2 Trest zbavenia slobody je trestom sám osebe a preto režim pre odsúdených nemá zhoršovať utrpenie spojené s uväznením.

Realizácia režimu u odsúdených

103.1 S režimom pre odsúdené osoby sa má začať hneď potom, ako bol niekto prijatý do väznice s postavením odsúdenej osoby, okrem prípadu, ak sa s tým začalo už predtým.

103.2 Hneď po prijatí sa majú pre odsúdené osoby vypracovať správy o ich osobných situáciách, navrhovaných plánoch výkonu trestu pre každého z nich a stratégiu prípravy na ich prepustenie.

103.3 Odsúdení majú byť vyzývaní k účasti na vypracovávaní ich individuálnych plánov výkonu trestu.

103.4 Takéto plány majú podľa možnosti zahŕňať:

- a) prácu;
- b) vzdelávanie;
- c) ostatné činnosti a
- d) prípravu na prepustenie.

103.5 Do režimov odsúdených osôb môže byť tiež zahrnutá sociálna práca, lekárska a psychologická starostlivosť.

103.6 Systém udeľovania voľna na opustenie väznice by mal byť integrálnou súčasťou celkového režimu odsúdených.

103.7 Väzni, ktorí súhlasia, môžu byť zainteresovaní v programe restoratívneho súdництва a pri realizovaní odškodnenia za ich trestné činy.

103.8 Osobitná pozornosť sa má venovať zabezpečeniu vhodných plánov výkonu trestu a režimov pre odsúdených na doživotie a pre ostatných dlhodobo odsúdených.

Organizačné aspekty uväznenia odsúdených

104.1 Ak je to možné a s ohľadom na požiadavky pravidla č. 17, samostatné väznice alebo samostatné oddiely väznice sa majú využívať s cieľom umožňovať rozličné režimy pre osobitné kategórie väzňov.

104.2 Mali by existovať postupy na vytváranie a pravidelné konfrontovanie individuálnych plánov činnosti väzňov po zohľadnení príslušných správ, celkových konzultácií medzi príslušným personálom a so zainteresovanými väzňami. Väzni by mali byť do ich realizácie zapojení v čo najväčšej možnej miere.

104.3 Takéto správy majú vždy zahŕňať správy personálu, ktorý má priamo v starostlivosti zainteresovaného väzňa.

Práca odsúdených

105.1 Systematický program práce má prispieť k splneniu cieľa režimu odsúdeného.

105.2 Od odsúdených, ktorí nedosiahli bežný dôchodkový vek, možno požadovať aby pracovali, ak ich fyzickú a duševnú spôsobilosť stanoví praktický lekár.

105.3 Ak sa od odsúdených požaduje, aby pracovali, podmienky takejto práce majú byť v súlade s normami a predpismi, ktoré sa týkajú celej spoločnosti.

105.4 Keď sa odsúdení počas pracovnej doby zúčastnia vzdelávania alebo iného programu, ako súčasti ich naplánovaného režimu, majú byť odmeňovaní, ako keby boli pracovali.

105.5 V prípade odsúdených, časť ich odmeny alebo úspory z nej, môžu byť použité na účely odškodnenia, ak je to nariadené súdom, alebo s tým súhlasí zainteresovaný väzeň.

Vzdelávanie odsúdených

106.1 Systematický program vzdelávania, vrátane výcviku zručností, s cieľom zvyšovania vzdelanostnej úrovne väzňov, ako aj ich vyhliadok spojených s vedením zodpovedného a nekriminálneho života, má byť kľúčovou časťou režimu odsúdených osôb.

106.2 Všetci odsúdení majú byť podporovaní v účasti na vzdelávacích a školiacich programoch.

106.3 Vzdelávacie programy pre odsúdených majú byť prispôsobené plánovanej dĺžke ich zotrvania vo väznici.

Prepustenie odsúdených na slobodu

107.1 Odsúdeným osobám sa má pomáhať v dostatočnom časovom predstihu prostredníctvom metód a osobitných programov, ktoré im dajú možnosť prejsť zo života vo väznici do života v spoločnosti rešpektujúceho zákon.

107.2 Obzvlášť v prípade odsúdených s dlhšími trestami odňatia slobody majú byť prijaté kroky na zabezpečenie pozvoľného návratu do života v slobodnej spoločnosti.

107.3 Uvedený cieľ možno dosiahnuť predprepúšťacím programom vo väznici alebo čiastočným, či podmieneným prepustením pod dohľadom kombinovaným s účinnou sociálnou pomocou.

107.4 Väzenské orgány majú úzko spolupracovať so službami a inštitúciami, ktoré pomáhajú prepusteným väzňom a majú nad nimi dohľad, aby dali možnosť všetkým odsúdeným opätovne sa zaradiť do spoločnosti, najmä pokiaľ ide o rodinný život a zamestnanie.

107.5 Predstavitelia uvedených sociálnych služieb alebo inštitúcií majú mať povolený neobmedzený prístup do väzníc a k väzňom, aby mohli pomáhať s prípravami na prepustenie a plánovaním programov starostlivosti po prepustení.

Časť IX

Aktualizácia pravidiel

108. Európske väzenské pravidlá sa majú pravidelne aktualizovať.